

Invasive fremmede arter

– eksempler på ”dørstokkarter” og arter i tidlig etableringsfase i de nordlige delene av Finland, Norge og Sverige

Et Barentssamarbeid

FAKTAARK | JANUAR 2024

Phedimus spurius, kaukasiskt fetblad, gravbergknapp, kaukasianmaksaruoho, Caucasian stonecrop

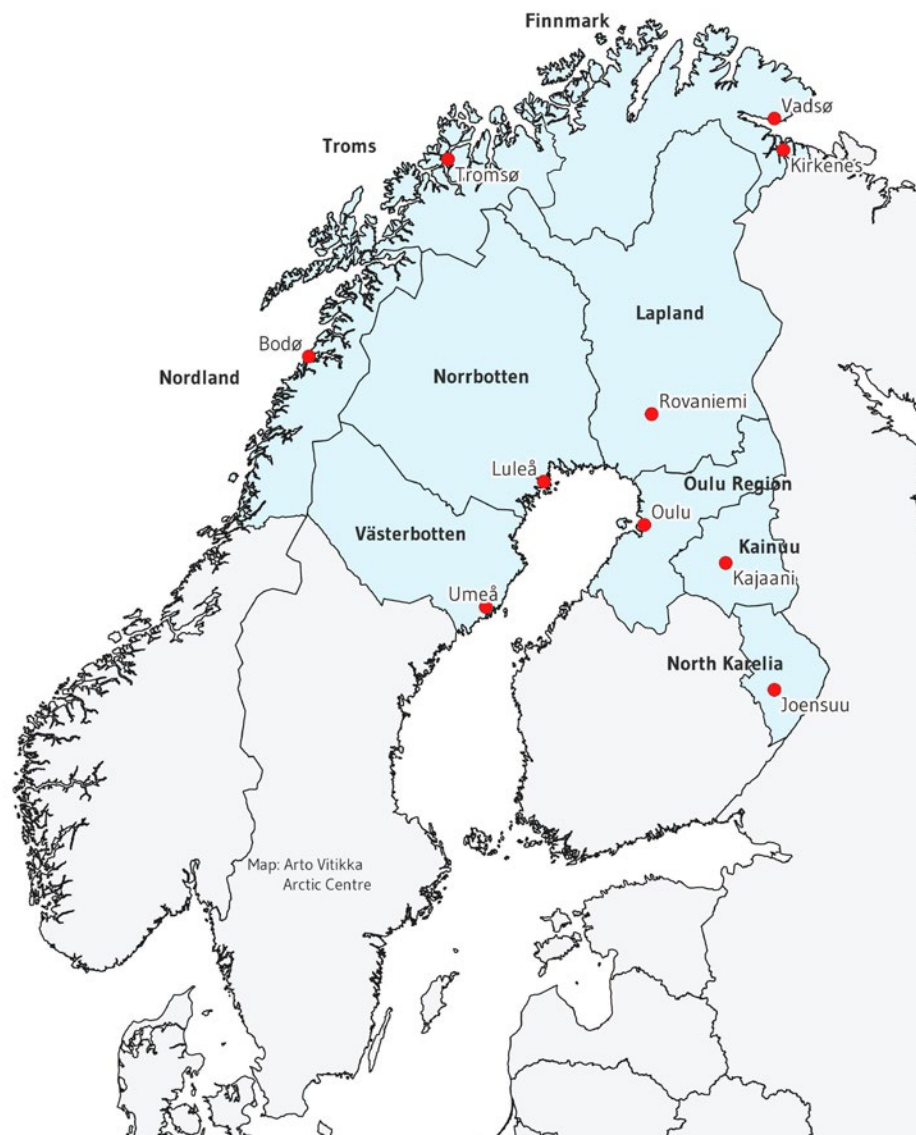

ILLUSTRATION: JAKOB ROBERTSSON

Invasive fremmede arter

Definisjon i konvensjonen om biologisk mangfold:

Invasive fremmede arter er planter, dyr, patogener og andre organismer som ikke hører naturlig hjemme i et økosystem, og som kan forårsake økonomisk eller miljømessig skade eller ha en negativ innvirkning på mennesker. De har fremfor alt en negativ innvirkning på det biologiske mangfoldet, blant annet ved at stedeegne arter reduseres eller utrykkes – gjennom konkurranse, predasjon eller overføring av patogener – og ved at lokale økosystemer og økosystemfunksjoner forstyrres.

Kilde: Arctic Centre, Universitetet i Lapland
Kart over medlemmene i Barentsregionen etter at Russland forlot samarbeidet.

FOTO: JONAS ROTH

Dikerogammarus villosus, större rovmärla, Killer shrimp

FOTO: CC BY SWEDISH EPA

Lysichiton americanus, gul skunkkalla, skunkkala, keltamajavankaali, Skunk cabbage

Dørstokarter og arter i tidlig etableringsfase

På grunn av det harde klimaet har Barentsregionen – de nordlige delene av Finland, Norge og Sverige – vært mindre utsatt for invasive fremmede arter enn de sørlige delene av de nordiske landene. Likevel finnes det en rekke arter som forårsaker problemer i dag, og et varmere klima vil sannsynligvis føre til økende problemer. Dette faktabladet fører opp tolv eksempler på arter som er i en tidlig etableringsfase i de nordlige delene av disse landene, eller som er såkalte dørstokarter (tabell 1). Dørstokarter er arter som ennå ikke finnes i en region, men som forårsaker problemer i tilgrensede områder (NOBANIS), og som snart kan forventes å bli innført til eller kolonisere en region. Menneskelige aktiviteter, et varmere klima og migrasjon av arter kan imidlertid forandre dette bildet.

Dersom invasive fremmede arter oppdages tidlig i etableringen, kan det være mulig å iverksette målrettede tiltak, enten det er snakk om utrydning, populasjonskontroll eller begrensning. Så snart invasive fremmede arter har etablert seg, reduseres ofte sannsynligheten for at slike tiltak lykkes. Dermed er det svært viktig å ha kunnskap om hvilke arter som har størst sannsynlighet for å forårsake problemer. Det er også viktig å dele kunnskap, erfaringer og praktiske prosedyrer med nabolandene. Slik kunnskap er viktig for å lære hvordan man skal håndtere problematiske arter, og få informasjon om invasiviteten til de mest skadelige artene, samt for å få umiddelbare rapporter om nylig ankomne arter.

FOTO: ANDERS SALESJÖ

Neogobius melanostomus, svartmunnad smörbult, svartmunnet kutling, mustatäplätokko, Round goby

FOTO: JAKOB ROBERTSSON

Dreissena polymorpha, vandarmussla, sebramusling, vaeltajasimpukka, Zebra mussel

Siden artene som presenteres i dette faktaarket, allerede er til stede i de sørlige delene av ett eller flere av de tre landene, er det en betydelig risiko for at de spres av mennesker til de nordlige delene av landene og mellom dem. Slike menneskelige aktiviteter kan reduseres gjennom kunnskap om problemene og gjennom informasjonskampanjer.

Når det gjelder invasive fremmede arter, finnes det to kategorier av arter som myndigheter og andre interessenter må håndtere på ulike måter: arter som ofte kan utryddes eller kontrolleres tidlig i etableringsfasen, og arter der det eneste tiltaket ofte er å hindre spredning i regionen før de i det hele tatt får etablert seg.

Den første kategorien består hovedsakelig av landlevende arter og omfatter blant annet hageplanter og andre landlevende arter. Disse artene kan som nevnt ofte kontrolleres i tidlige faser av etableringen. Den andre kategorien domineres av vannlevende arter. Når slike invasive fremmede arter har etablert seg i vassdrag og større vannforekomster, kan de i de fleste tilfeller ikke utryddes. Når det gjelder disse artene, er det viktigste tiltaket å sikre at de ikke dukker opp i utgangspunktet. Dette kan gjøres gjennom offentlige kampanjer som informerer om at akvariearter ikke må slippes ut i naturen, og at båter og utstyr må rengjøres og tørkes før de transporteres mellom vann. Også når det gjelder den første kategorien, er det selvsagt viktig med informasjonskampanjer om hvordan man minimerer innførsler og spredning.

ILLUSTRASJON: JAKOB ROBERTSON

Cotula coronopifolia, strandkotula, fjærekna, nappikotula, Brassbuttons

Tabell 1

Eksempler på dørstokkarter og arter som befinner seg i en tidlig etableringsfase i Barentsregionen. Søk i [Artfakta](#) for mer informasjon.

Examples of door-knockers and early-phase species in the Barents region							
Scientific Name	Swedish name	Norwegian name	Finnish name	English name	Main habitats	Highest risk category in any of Fin, Nor or Swe	Effect
<i>Campylopus introflexus</i>	hårnervmossa	ribbesåtemose	-	Heath star moss	Forests, Urban areas	x	Competition
<i>Cotoneaster divaricatus</i>	spärroxbär	sprikemispel	harotuhkapensas	Spreading cotoneaster	Forests, Urban areas	x	Competition
<i>Cotula coronopifolia</i>	strandkotula	fjæreknaapp	nappikotula	Brassbuttons	Sea shores	x	Competition
<i>Dikerogammarus haemobaphes</i>	mindre rovmärla	-	-	Demon shrimp	Freshwaters, Brackish waters	x	Predation, competition
<i>Dikerogammarus villosus</i>	större rovmärla	-	-	Killer shrimp	Freshwaters, Brackish waters	x	Predation, competition
<i>Dreissena polymorpha</i>	vandarmussla	sebramusling	vaeltajasimpukka	Zebra mussel	Freshwaters, Brackish waters	x	Competition
<i>Laburnum x watereri</i>	hybridgullregn	hybridgullregn	tarhakultasade	Goldenchain tree	Urban areas, Forests	x	Competition
<i>Lysichiton americanus</i>	gul skunkkalla	skunkkala	keltamajavankaali	Skunk cabbage	Wetlands, Freshwaters, Forests, Urban areas	x	Competition
<i>Neogobius melanostomus</i>	svartmunnad smörbult	svartmunnet kutling	mustatäplätokko	Round goby	Freshwaters, Brackish waters	x	Predation, competition
<i>Phedimus spurius</i>	kaukasiskt fetblad	gravbergknaapp	kaukasianmaks-aruoho	Caucasian stonecrop	Urban areas, Forests	x	Competition
<i>Lepus europaeus*</i>	fälthare*	sørhare*	rusakko*	Brown hare*	Agricultural landscapes, Forests	x	Competition
<i>Symphoricarpos albus</i>	snøbær	snøbær	amerikanlumi-marja	Snowberry	Urban areas, Agricultural landscapes, Forests	x	Competition

Arter som er etablert i det aktuelle landet (utenfor Barentsregionen eller svært begrenset i den regionen)*

Arter som ikke er observert i det aktuelle landet

Arter som er sporadiske eller ekstremt sjeldne

* Gjelder ikke sørhare som er etablert i Finland, det vil si i de sørlige og sentrale finske regionene i Barentsregionen

Dersom du observerer en potensiell dørstokkart i Sverige, bes du rapportere det via: invasivaarter.nu, rappen.nu eller artportalen.se

Dersom du observerer en potensiell dørstokkart i Norge, bes du rapportere det via: mobil.artsobservasjoner.no/submit-sightings

Dersom du observerer en potensiell dørstokkart i Finland, bes du rapportere det via: vieraslajit.fi/

Forfatter: Ulf Bjelke, SLU Artdatabanken

Naturvårdsverket i Sverige har finansiert dette arbeidet.
Kontakt ved SEPA: Yvonne Lundell

Forfatteren er ansvarlig for innholdet og konklusjonene.

Se også faktaarket om invasive fremmede arter i
Barentsregionen – de 50 verste, ISBN 978-91-8929-0